

ПЛАНУВАННЯ ТА ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Дмитрюк С.П.

Старший викладач кафедри експлуатації машинно-тракторного парку,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет,
м. Дніпро, Україна

Згідно з вимогами Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» та «Про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» забезпечення прибутку потерпілих має бути організовано на основі обов'язкового соціального страхування, яке є системою прав, обов'язків і гарантій щодо надання соціального захисту у разі хвороби, повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати страхових внесків [1].

На підприємствах у встановленому Кабінетом Міністрів України порядку створюється фонд охорони праці.

Фонд охорони праці підприємства створюється з метою доведення умов і безпеки праці до нормативних вимог, подальшого підвищення рівня охорони праці на виробництві, фінансування комплексних заходів, що розробляються і реалізуються безпосередньо на підприємствах усіх форм власності.

Планування робіт з охорони праці буває: перспективним (на тривалий відрізок часу); поточним (на рік); оперативним (квартал, місяць, декаду).

До перспективних планів належить комплексний план покращення умов праці, що передбачає створення відповідно до нормативних актів з охорони праці умов праці, що пов'язані з перспективними змінами підприємства. Таке планування розраховане на період від 2 до 5 років.

Поточні плани розробляються для реалізації заходів з покращення умов праці, створення побутових і соціальних умов на виробництві. Питання охорони праці відображаються і в інших поточних планах, які складаються на вимогу трудового колективу: план соціального розвитку; план наукової організації праці; механізації важких і ручних робіт; охорони праці жінок; підготовки підприємства до робіт в осінньо-зимовий період; підвищення культури виробництва.

Оперативні плани складаються для швидкого запровадження виявлених в процесі державного, відомчого і громадського контролю недоліків в стані охорони праці, а також для ліквідації наслідків аварій або стихійного лиха [2].

При плануванні робіт з охорони праці використовують: план економічного і соціального розвитку підприємства; план організаційно-технічних, технологічних заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва; матеріали паспортизації робочих місць щодо їх відповідності вимогам охорони

праці; матеріали атестації робочих місць; комплексні заходи з досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці і виробничої санітарії; матеріальні розслідування нещасних випадків, професійних захворювань і аварій; приписи органів державного нагляду; рекомендації комісії з питань охорони праці підприємства; пропозиції уповноважених трудового колективу з питань охорони праці; результати адміністративно-громадського контролю за станом охорони праці; рішення профспілкового комітету, рішення зборів (конференції) трудового колективу з питань охорони праці; накази адміністрації; розділ «Охорона праці» колективного договору.

Постановою Кабінетом Міністрів України № 994 від 27.06.2003 (із змінами згідно з постановою Кабінету Міністрів України N 321 від 30 березня 2011 року), визначено, що до витрат на охорону праці відносяться кошти, витрачені на:

1. Приведення основних фондів у відповідність з вимогами нормативно-правових актів з охорони праці щодо: механізації вантажно-розвантажувальних робіт; захисту працюючих від ураження електричним струмом, дії статичної електрики та розрядів блискавок; безпечного виконання робіт на висоті; діючого технологічного та іншого виробничого обладнання; систем вентиляції та аспірації, пристроїв, які вловлюють пил, і установок для кондиціювання повітря у приміщеннях діючого виробництва та на робочих місцях; систем природного та штучного освітлення приміщень, робочих місць, проходів, аварійних виходів тощо; систем теплових, водяних або повітряних завіс, а також установок для нагрівання (охолодження) повітря виробничих, адміністративних та інших приміщень, а під час роботи на відкритому повітрі - споруд для обігрівання працівників та укриття від сонячних променів і атмосферних опадів; виробничих та санітарно-побутових приміщень, робочих місць, евакуаційних виходів тощо, технологічних розривів, проходів та габаритних розмірів; обладнання спеціальних перехідних галерей, тунелів у місцях масового переходу працівників, зон руху транспортних засобів; впровадження в умовах діючого виробництва автоматизованих інформаційних систем охорони праці, систем аналізу та прогнозування аварійних ситуацій, автоматичного та дистанційного керування технологічними процесами і виробничим обладнанням, систем автоматичного контролю і сигналізації про наявність (виникнення) небезпечних або шкідливих виробничих факторів та пристроїв аварійного вимкнення обладнання чи комунікацій у разі виникнення небезпеки для працівників, а також відповідного програмного забезпечення та електронних баз даних з охорони праці у порядку та обсягах, погоджених з територіальними органами Державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки [3].

2. Усунення впливу на працівників небезпечних і шкідливих виробничих факторів та приведення їх рівнів на робочих місцях до вимог нормативно-правових актів з охорони праці.

3. Проведення атестації робочих місць на відповідність нормативно-правовим актам з охорони праці та аудиту з охорони праці, оформлення стендів, оснащення кабінетів, виставок, придбання необхідних нормативно-правових актів, наочних посібників, літератури, плакатів, відеофільмів, макетів,

програмних продуктів тощо з питань охорони праці.

4. Проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці посадових осіб та інших працівників у процесі трудової діяльності, організація лекцій, семінарів та консультацій із зазначених питань.

5. Забезпечення працівників спеціальним одягом, взуттям та засобами індивідуального захисту відповідно до встановлених норм (включаючи забезпечення мийними засобами та засобами, що нейтралізують небезпечну дію на організм або шкіру шкідливих речовин, у зв'язку з виконанням робіт, які не виключають можливості забруднення цими речовинами).

6. Надання працівникам, зайнятим на роботах із шкідливими умовами праці, спеціального харчування, молока чи рівноцінних харчових продуктів, а також газованої солоної води.

7. Проведення обов'язкового попереднього, періодичного і позапланового медичного огляду працівників, зайнятих на важких роботах, роботах з небезпечними чи шкідливими умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі [5].

Фінансування заходів, спрямованих на приведення умов і безпеки праці до нормативних вимог, підтримку досягнутого та підвищення існуючого рівня стану охорони праці можуть здійснювати на підприємствах, як правило, за рахунок: а) витрат виробництва за такими елементами: матеріальні витрати на удосконалення технології та організацію виробництва, винахідництво та раціоналізацію, підтримку основних виробничих фондів у робочому стані, утримання засобів колективного захисту тощо; б) амортизації основних фондів; в) капітальних вкладень; г) кредиту банків; д) кошторису видатків бюджетних організацій і установ; е) фонду охорони праці [1].

З 26 липня 2011 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до статей 19 та 43 Закону України «Про охорону праці» № 3458-VI від 02.06.2011 р. Цим Законом було встановлено, що: «Для підприємств, незалежно від форм власності, або фізичних осіб, які відповідно до законодавства використовують найману працю, витрати на охорону праці становлять не менше 0,5 відсотка від фонду оплати праці за попередній рік».

А відповідно до частини четвертої статті 19 в редакції Закону № 77-VIII від 28.12.2014: «На підприємствах, що утримуються за рахунок бюджету, розмір витрат на охорону праці встановлюється у колективному договорі з урахуванням фінансових можливостей підприємства, установи, організації»[3].

Порядок використання зазначених коштів і матеріалів визначається в колективних договорах. У статті 20 Закону України «Про охорону праці» визначено, що: у колективному договорі сторони передбачають забезпечення працівникам соціальних гарантій у галузі охорони праці на рівні, не нижчому за передбачений законодавством, їх обов'язки, а також комплексні заходи щодо досягнення встановлених нормативів безпеки, гігієни праці та виробничого середовища, підвищення існуючого рівня охорони праці, запобігання випадкам виробничого травматизму, професійного захворювання, аваріям і пожежам, визначають обсяги та джерела фінансування зазначених заходів. Витрати

установ на заходи з охорони праці складаються із коштів, передбачених колективними договорами (угодами), державним та місцевими бюджетами, коштів Фонду соціального страхування від нещасних випадків, інших джерел, не заборонених законодавством. У зв'язку з запровадженням штрафів за недостатнє фінансування охорони праці, питання правильного визначення коштів, які можуть бути враховані як витрати на охорону праці, набувають ще більшої ваги і потребують постійної уваги зі сторони профспілкових організацій [4].

Економічна проблема охорони праці, на яку останнім часом звертається посилена увага вітчизняних та закордонних фахівців, – це проблема стимулювання та фінансування. На відміну від традиційного вітчизняного уявлення про стимулювання як методу впливу на найманих працівників, за кордоном це поняття трактується ширше і стосується не лише внутрішніх аспектів роботи з охорони праці на підприємстві, а й стимулювання роботодавця (зовнішні щодо підприємства економічні стимули).

Одним із основних способів зовнішнього стимулювання охорони праці на підприємстві є застосування диференційованих страхових внесків при страхуванні нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві та гнучка система знижок-надбавок до страхових тарифів, що мають реагувати на зміни стану охорони праці на підприємстві, в галузі та в державі загалом. Інвестиційні та податкові механізми впливу на роботодавця в даний час не так поширені, але їх пропонується посилити в майбутньому.

Література

1. Беликов А.С., Дмитрюк С.П., Годяев С.Г. Охрана труда в агропромышленном комплексе Украины. Черкасы: Издатель Чабаненко, 2014. 645 с.
2. Беликов А.С., Касьянов А.И., Дмитрюк С.П. Основы охраны труда. Учебник для студентов высших учебных заведений Украины III-IV уровня аккредитации. Днепропетровск, «Журфонд», 2007. -494 с.
3. Закон України «Про внесення змін до статей 19 та 43 Закону України «Про охорону праці» № 3458-VI від 02.06.2011р.
4. Следь О. Економічні та соціальні аспекти поліпшення умов та охорони праці в ринковій системі господарювання / Олександра Следь, Євгенія Землякова // Економічний аналіз. – 2011. – Вип. 9. – Ч. 2.
5. Сомар Г. В. Економічна ефективність здійснення заходів з охорони праці / Г. В. Сомар, М. В. Падюка // Науковий вісник НЛТУ. – 2007. – Вип.2.